

De leefgebiedenbenadering leeft!

DONDERDAG 18 JUNI 2009
PAUSHUIZE, UTRECHT

Op donderdag 18 juni vond in het Paushuize te Utrecht het symposium over het (nieuwe) soortenbeleid plaats. In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en in samenwerking met het Interprovinciaal Overleg en Provincie Utrecht organiseerde Het Portaal dit symposium. In de ochtend gingen bestuurders en afgevaardigden van verschillende organisaties met elkaar in discussie over de leefgebiedenbenadering. Aan dit debat deden mee gedeputeerden Douwe Hollenga (Provincie Groningen), Bart Krol (Provincie Utrecht), Teo Wams (directeur Natuurbeheer Vereniging Natuurmonumenten), Jan van Groenendaal, Gegevensautoriteit Natuur, Jaap Jelle

Feenstra (hoofd Public Affairs Havenbedrijf Rotterdam) en Rob van Brouwershaven (directeur Natuur ministerie van LNV).

Daarnaast werd een film vertoond waarin een aantal leefgebiedenprojecten centraal stonden. Ook werd het eerste exemplaar van het handboek Leefgebiedenbenadering uitgereikt aan de gedeputeerden. Dit boek met praktijkvoorbeelden is bedoeld voor de provincies die vanaf 2010 de regie krijgen bij de initiatieven voor soortenbescherming.

In de middag gingen de deelnemers in workshops aan de slag met verschillende casussen. In dit verslag worden de speerpunten van het symposium benoemd. Ook de uitkomsten van de vier workshops zijn hierin opgenomen.

VERSLAG SYMPOSIUM

Achtergrond

Sinds het najaar van 2007 is de nieuwe leefgebiedenbenadering van kracht. Op basis van de eerste resultaten valt te concluderen dat de leefgebiedenbenadering werkt. Met dit gebiedsgerichte actieve soortenbeleid heeft de minister van LNV samen met inbreng van provincies, terreinbeherende én soortenbeschermende organisaties, een impuls gegeven aan het behoud van biodiversiteit. Doel is om de leefsituatie van bedreigde dier- en plantensoorten te verbeteren. Dit gebeurt door in te zetten op een vergroting van de maatschappelijke betrokkenheid bij de uitvoering van het soortenbeleid. Dit zogenaamde meekoppelen met ruimtelijke ontwikkelingen doelt op ontwikkelingen en initiatieven waarvan de hoofdfunctie(s) anders is/zijn dan natuur. Kenmerk van dit spoor is dat de locaties waar de initiatieven plaatsvinden vaak niet gerelateerd zijn aan natuurwaarden of -potenties. Met 'meekoppelen' wordt nadrukkelijk bedoeld: maatregelen die bijdragen aan het herstel van de gunstige staat van instandhouding van de soorten.

Op dit moment zijn er ongeveer 80 projecten met betrekking tot de implementatie van het soortenbeleid in uitvoering. Vanaf 2010 zijn de provincies verantwoordelijk voor de regie van de uitvoering van het landelijke actieve soortenbeleid.

Doel symposium

Het symposium richtte zich op de uitwerking en uitvoering van de leefgebiedenbenadering. Een gebiedsgerichte

aanpak en integratie van soortenbeleid en ander beleid, instrumenten en maatregelen vormen de kern van de leefgebiedenbenadering. Tevens verschuift de verantwoordelijkheid voor het soortenbeleid. Met het oog op de afspraken die zijn vastgelegd in de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) en het daaraan gekoppelde Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) ligt het voor de hand dat de provincies de regierol op zich nemen. Provincies verkeren bij uitstek in de positie de relevante partijen op regionaal en lokaal niveau te identificeren én te mobiliseren om de leefgebiedenbenadering op te pakken.

Samenwerking

Samenwerking tussen partijen is een van de speerpunten van de leefgebiedenbenadering. Juist de samenwerking tussen overheid, terreinbeherende en soortenbeschermende organisaties aan de ene kant en het bedrijfsleven aan de andere kant is cruciaal om ervoor te zorgen dat de enorme neergang van soorten in Nederland, Europa en de rest van de wereld positief wordt omgebogen. De economische crisis is straks achter de rug, maar de biodiversiteitscrisis gaat door. "De impasse tussen ecologie en economie moet doorbroken worden", aldus Rob van Brouwershaven. Provincies hebben een cruciale rol, is de mening van Bart Krol. Met name in het creëren van draagvlak bij ondernemers. Hierbinnen is het van wezenlijk belang dat partijen zich flexibel opstellen. Richt je daarom niet op één soort, maar op meerdere, precies zoals de leefgebiedenbenadering beoogt.

Meekoppeling natuur en ruimtelijke ontwikkeling

Jan van Groenendael benadrukt dat het van wezenlijk belang is te weten welke soorten waar voorkomen. Hoe meer informatie je hierover hebt, hoe beter je leefgebieden in kaart kunt brengen en kunt inrichten. Nu worden soorten in gebieden pas vaak achteraf vastgesteld en dit zorgt nu juist voor de hierboven genoemde spanning tussen economie en ecologie. Teo Wams geeft aan dat er altijd ruimtelijke ontwikkeling zal zijn. Als je er echter eerder bij bent, of kiest voor meekoppeling met bestaande projecten, kun je in veel gevallen een win-winsituatie bereiken. Jaap Jelle Feenstra beaamt dit. Het Havenbedrijf voelt zich verantwoordelijk voor soorten. Ze houden binnen hun beleid en uitvoering van projecten actief rekening met soorten (door het nemen van compenserende maatregelen bijvoorbeeld). Overigens is bescherming van soorten uiteraard niet de primaire taak van het Havenbedrijf.

Generieke ontheffing

De leefgebiedenbenadering is niet alleen goed voor de biodiversiteit, maar kan ook zorgen voor een versnelling van de procedures bij ruimtelijke ontwikkelingen. Rob van Brouwershaven maakt tijdens het symposium bekend dat provincies die in gebieden een beschermde soort een eigen plek willen geven en zorgen voor optimale leefomstandigheden in de toekomst niet elke keer meer een ontheffing nodig hebben voor die specifieke soort als ze willen bouwen of ontwikkelen. Deze generieke ontheffing wordt voor het eerst beproefd in Provincie Flevoland. Samen met het ministerie werkt Provincie Flevoland aan een plan voor de rugstreeppad in de Noordoostpolder; het zogenaamde Rugstreeppaddenmanagementplan. Dit plan garandeert de duurzame instandhouding van de rugstreeppad; er worden gebieden ingericht waar de

pad goed kan leven en voortbestaan. Op basis van dit plan moet er in de Noordoostpolder straks een generieke ontheffing komen voor de rugstreeppad.

Dit plan sluit goed aan op het soortenbeleid van minister Verburg. Dergelijke plannen voorkomen onnodige frictie tussen soortenbescherming en ruimtelijke ontwikkeling.

Leefgebiedenbenadering helpt bouwers én natuurbeschermers

Randvoorwaarde blijft dat bij iedere nieuwe ruimtelijke ontwikkeling altijd de vraag moet worden beantwoord of een bepaalde ruimtelijke ontwikkeling in een bepaald gebied wenselijk is. De leefgebiedenbenadering moet namelijk niet de indruk wekken dat er overal naar hartelust gebouwd kan worden. Wel wordt gestreefd naar een beleid waarin bouwers en natuurbeschermers goed samen kunnen werken.

Robuuste financiering

Het ministerie trekt tot 2013 ruim 17 miljoen euro uit voor de leefgebiedenbenadering. Maar ook provincies financieren de leefgebiedenbenadering. Gedeputeerde Bart Krol geeft aan dat er eerst goede plannen ontwikkeld moeten worden en dat er daarna pas om financiering moet worden gevraagd. Maar: het geld vanuit het rijk is wel degelijk hard nodig. Jaap Jelle Feenstra merkt op dat leefgebiedenprojecten ook door private geldstromen mede gefinancierd kunnen worden. Klop aan bij grote gebiedsontwikkelaars is zijn advies. Rob van Brouwershaven beaamt dit; de tijd dat alleen het rijk met wetten en geld natuur kan realiseren is volgens hem voorbij. Ook door andere overheden, organisaties én particulieren kan en moet geld gegeneerd worden.

WORKSHOP 1**Casus Provincie Flevoland: het Rugstreeppaddenmanagementplan****PRESENTATIE**

Edzard van de Water geeft een presentatie van het Rugstreeppaddenmanagementplan (RSP-plan) van Provincie Flevoland. In het kader van het soortenbeleid is door de provincie Flevoland en het ministerie van LNV een pilot gestart om na te gaan of werkwijzen mogelijk zijn waarmee bepaalde activiteiten en ontwikkelingen relatief makkelijk doorgang kunnen vinden zonder dat de duurzame instandhouding van streng beschermde soorten (als de RSP) in gevaar komt. Het managementplan kan hiervoor een nieuw instrument zijn. Doelstelling van het plan moet zijn dat in de toekomst uitgebreide ecologische onderzoeken, ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet en het stil laten leggen van projecten voorkomen kan worden. Dit zal leiden tot meer efficiëntie bij ruimtelijke ontwikkelingen en komt daarmee zowel de regionale economie als de populatie RSP's ten goede. Door samenwerking en een positieve insteek kan

natuurbescherming bovendien in toenemende mate als prettig worden ervaren en bijdragen aan het imago van betrokken partijen. In februari 2009 is met de uitvoering van het plan begonnen.

Het plan beoogt deze doelstelling te realiseren door middel van twee sporen. Het eerste spoor behelst de implementatie van de wettelijke zorgplicht in beheer en ruimtelijke ordening en ontwikkeling. Met het tweede spoor wordt extra leefgebied gecreëerd, waarmee de soort naar een gunstige staat van instandhouding wordt geleid. Het uitgangspunt van het RSP-plan is natuurinclusief werken. Negatieve effecten moeten voorkomen worden. Daarom wordt bij gebieds- en ruimtelijke ontwikkelingen de natuur direct meegenomen. Voorwaarde is wel dat in de geest van de Flora- en faunawet gewerkt wordt. Deze natuurinclusieve gedachte werkt in principe ook bij EHS en Natura 2000. De Provincie bedacht voor het uitvoeren van het RSP-plan de volgende stappen:

- 1) bepaal gunstige handelingen + eisen/grootte leefgebied
- 2) maak een vertaling binnen de bedrijfsvoering van partijen (hoe kan een organisatie positief bijdragen?)

- 3) stel een Managementplan op, inclusief convenant; verschillende partijen nemen verantwoordelijkheid
- 4) leg het plan voor aan de minister ter goedkeuring; hierdoor is ontheffing mogelijk

DISCUSSIE

Aansluitend wordt er aan de hand van een aantal vragen gediscussieerd.

- Kunnen andere provincies dit voorbeeld van nieuw soortenbeleid volgen?
- Is het managementplan toepasbaar op andere soorten en leefgebieden? Met andere woorden, is het mogelijk een algemene versie van het plan te maken dat vervolgens per leefgebied specifiek kan worden ingevuld?
- Een plan voor ruimtelijke ontwikkeling, met betrekking tot een leefgebied waar zich rugstreeppadden bevinden, moet uiteraard aan specifieke randvoorwaarden voldoen. In hoeverre zijn deze randvoorwaarden te veralgemeniseren?
- Op welke manier zorg je voor draagvlak bij de partijen en het nemen van eigen verantwoordelijkheid?
- Is een managementplan als dit ook in grensoverstijgende projecten toepasbaar?

Andere soorten profiteren mee?

Een van de vragen die gesteld wordt, is of er door het RSP-plan ook nog andere diersoorten profiteren van deze aanpak. Een medewerker van Coöperatie Bosgroep Zuid-Nederland geeft aan dat dit op de langere termijn goed mogelijk is. Overigens heeft iedere soort zijn eigen habitat waardoor het moeilijk is om voor veel soorten in hetzelfde gebied een optimale leefomgeving te creëren, merkt een andere deelnemer op.

Gunstige staat van instandhouding

Wanneer kun je spreken van een gunstige staat van instandhouding? Iemand van Stichting RAVON vertelt dat hiervoor criteria zijn opgesteld door RAVON zelf. RAVON is dan ook de organisatie die door Provincie

Flevoland is ingehuurd om samen met de provincie het managementplan op te stellen. Een voorbeeld van zo'n criterium is verbetering van het beheer van het slotenstelsel. De gunstige staat van instandhouding wordt namelijk bepaald door aantallen leefgebieden en niet op basis van aantallen diersoorten.

Werkwijze provincie Flevoland

De provincie werkt met de aanbevelingen van RAVON. Belangrijk is om te monitoren, maar geld speelt hierbij ook een rol. Er is niet altijd voldoende geld beschikbaar om deze projecten continu te monitoren. Provincie Flevoland krijgt wel hulp van de waterschappen om het beheer van de gebieden te monitoren.

De provincie is bezig met een generieke ontheffing. Hiervoor moet een convenant opgesteld en ondertekend worden. Belangrijk is om een cultuuromslag te bewerkstelligen. Niet door dwang en drang, maar juist door zoveel mogelijk partijen het plan te laten steunen. Hoe meer partijen zich aansluiten, des te aantrekkelijker wordt het ook voor anderen wordt.

Schaalniveau managementplan

Op welk schaalniveau kan het managementplan worden uitgevoerd? Op dit moment is het RSP-plan alleen van toepassing in de Noordoostpolder en niet in heel Flevoland. Tot nu toe is er ook nog geen daadwerkelijke kennisuitwisseling geweest tussen andere provincies.

Een medewerker van Coöperatie Bosgroep Zuid-Nederland merkt op dat in ogenschouw moet worden genomen dat de ruimtelijke begrenzing vaak kleiner is dan het leefgebied. Ook blijft het lastig om meerdere soorten in de juiste leefomgeving te plaatsen. Het managementplan als instrument is voor sommige soorten heel goed toepasbaar, maar voor anderen soorten niet. Het RSP-plan kan volgens hem dan ook niet zonder meer worden toegepast in andere provincies. Maatwerk is altijd nodig.

WORKSHOP 2

Casus Provincie Limburg: samenwerking Natuurbeheer en Ruimtelijke Ontwikkeling

PRESENTATIE

Paul Voskamp, beleidsmedewerker soortenbescherming en soortenbeheer bij de Provincie Limburg, verzorgt een presentatie over het Limburgs Kwaliteitsmenu. In het Limburgs Kwaliteitsmenu worden ruimtelijke ontwikkelingen buiten de bebouwingskernen mogelijk gemaakt. Hierbij geldt als voorwaarde dat de gewenste ontwikkeling via een kwaliteitsbijdrage bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit van het buitengebied. Negatieve effecten van het initiatief worden volgens het bestaande wettelijk kader geminimaliseerd en gecompenseerd om verdere aantasting van de natuur te

voorkomen. Voorbeelden van regelgeving zijn de Ruimtevoor-Ruimte-regeling, de Rood-voor-Groen-regeling en de Verhandelbare Ontwikkelings-Rechten Methode (VORm).

VORm

Tijdens de presentatie wordt ingegaan op deze laatste regeling. VORm houdt in dat voor een ruimtelijke ontwikkeling in het buitengebied naast kwaliteit ter plekke ook een groene tegenprestatie moet worden geleverd. Deze tegenprestatie komt bovenop de compensatie in het kader van de Flora- en faunawet en wordt bepaald aan de hand van de meerwaarde van de grond. Belangrijke elementen in de VORm zijn dat het instrument niet kan worden toegepast in een omgeving waar sprake is van hoogwaardige natuur en dat toepassing van VORm altijd moet leiden tot een win-winsituatie.

DISCUSSIE

Naar aanleiding van de presentatie wordt een discussie gevoerd over VORm. Kernvragen hierbij zijn:

- 1) Levert deze vorm van maatschappelijke verbreding meer draagvlak op of juist minder?
- 2) Op welke manier zorg je voor draagvlak bij de partijen en het nemen van eigen verantwoordelijkheid?
- 3) Hoe kunnen we waarborgen dat de juiste tegenprestaties worden uitgevoerd?
- 4) In hoeverre is van deze vorm een managementplan te maken?

Kantttekeningen bij VORm

Over het algemeen wordt VORm goed ontvangen door de deelnemers van de workshop. In de eerste plaats zorgt het combineren van verschillende compensaties voor een minder versnipperd beleid. Ten tweede creëert VORm extra financiële middelen waarmee nieuwe natuurterreinen kunnen worden aangekocht. Wel plaatsen de deelnemers een aantal kanttekeningen:

- Het beheer van door de VORm ontwikkelde natuurgebieden is niet duurzaam genoeg. Je hebt niets aan stukjes bos die afgewisseld worden met bebouwde gebieden. De regie moet centraal geregeld worden waarbij ook daadwerkelijke resultaten geboekt moeten kunnen worden. Belangrijk hierbij is dat de uitvoering van de vereiste tegenprestaties wordt gewaarborgd door bankgaranties en een vooraf benodigde wijziging in het bestemmingsplan.
- VORm draagt niet bij aan het verbeteren van de leefsituatie van bedreigde dier- en plantensoorten. Het verlies aan leefgebied van de kamsalamander mag gecompenseerd worden door de aankoop van grond waar niet de kamsalamander, maar juist andere soorten goed gedijen. De leefsituatie van bepaalde bedreigde dier- en plantensoorten verbetert hiermee dus niet. Dit kan worden opgelost door de gewenste ingreep en benodigde tegenprestatie binnen dezelfde gemeente te laten plaatsvinden. Daarnaast moet een commissie van experts (rayon-ecologen) toetsen of de geplande tegenprestatie bijdraagt aan het behoud van de biodiversiteit in een bepaald gebied.
- VORm kan een versnippering van het landschap in de hand werken. Contouren voor gebieden die bebouwd

mogen worden of natuurterreinen zijn opzettelijke vaag en rekbaar. De beslissing wanneer een gebied rood of groen is, wordt overgelaten aan provincies en gemeenten. Veel gemeenten voeren beleid dat gestoeld is op lobby van projectontwikkelaars met als gevolg dat grondbezit en financiële macht bepalen hoe het landschap eruit ziet. De contouren voor wat rood en groen gebied is, moeten dus duidelijker worden vastgesteld.

- Het aankopen van terreinen ten behoeve van natuurontwikkeling is niet altijd makkelijk. Gemeenten mogen in tegenstelling tot private partijen alleen grond werven voor publieke doelen. Het probleem is dan dat er wel geld kan zijn, maar geen terrein om de tegenprestatie te verwezenlijken.

Draagvlak voor de VORm kan verkregen of vergroot worden door:

- 1) particulier natuurbeheer: dit creëert een stukje trots bij degenen die verantwoordelijk zijn voor het beheren van deze gebieden.
- 2) toegankelijk maken van nieuw ontwikkelde natuurgebieden voor recreatieve doeleinden.

Proactiever beleid

Er zijn verschillende mogelijkheden om deze regeling te koppelen aan de leefgebiedenbenadering. Door middel van:

- fondsvorming
- habitatmanagement

Hieraan kleven zowel voor- als nadelen. Voordeel is dat meer robuuste projecten gefinancierd kunnen worden door middel van samenvoegingen van tegenprestaties. Groot risico is dat men niet weet wat te doen met het geld dat door een fonds beschikbaar wordt gesteld. Daarnaast is het de vraag of dat geld wel allemaal aan natuurontwikkeling buiten de contouren besteed moet worden. Het creëren van natuur in de binnenkernen behoort ook tot de mogelijkheden. Een bedrijventerrein kan bijvoorbeeld ook gebruikt worden voor natuurontwikkeling. Daarnaast is een nadeel dat op deze manier een juridisch zwakker systeem ontstaat. De relatie tussen de provincie en de gemeente zou daarom verbeterd moeten worden.

WORKSHOP 3

De leefgebiedenbenadering in combinatie met Natura 2000 en het Landschapsbeleid

PRESENTATIE

Jandirk Kievit van Provincie Utrecht en Hans van den Heuvel van LNV geven presentaties over Natura 2000 en het Landschapsbeleid. In 9 Natura 2000-gebieden en 15 Top-gebieden gaan Natura 2000 en de leefgebiedenbenadering hand in hand. Natura 2000 is een netwerk van Europese natuurgebieden. Doelstelling is het

behoud van de biodiversiteit. Er wordt gewerkt met een zogenaamd beheerplan dat bestaat uit een Habitattoets (bestaand gebruik wordt getoetst aan de gevolgen voor de natuurwaarden). Er geldt dat activiteiten en projecten mogen doorgaan indien er geen significante schade voor natuurwaarden optreedt: dit voorzorgsbeginsel moet de natuur veiligstellen.

Het Landschapsbeleid is in november 2008 vastgesteld. De ministeries van LNV en VROM hebben samen een agenda Landschap opgesteld. Dit is een co-productie.

Deze agenda is opgesteld, omdat de druk op het landschap toeneemt. Een analyse in hoofdlijnen laat het volgende zien:

- meer bebouwing, minder groen
- veranderingen in de landbouw
- toename verrommeling, met name in de stadsranden
- beheer staat onder druk
- kosten en baten ongelijk verdeeld
- financieringsbehoefte is niet duidelijk

Nederland verstedelijkt snel. In 2025 zullen er meer dan 800.000 huishoudens zijn en in 2020 zullen er 14.000 hectares meer bedrijventerreinen zijn. Recreatietekorten nemen toe. 83 procent van de bevolking ziet een duidelijke toename van de verrommeling van het landschap. Overigens komt uit een meting onder de bevolking van de waardering voor het landschap een 7,3.

Doel van de 'Landschapagenda' is:

- een mooi en gevarieerd landschap
- een toename van de waardering van het Nederlandse landschap in 2020 (van een 7,3 naar een 8,0)
- iedereen kan 'landschappelijk' ondernemen.

De centrale opgaven waar we voor staan zijn:

- zorgvuldig omgaan met de schaarse ruimte (Nationale landschappen (ILG))
- het wordt mooier als u (de burger) meedoet
- landschap moet duurzaam gefinancierd worden (vier voorbeeldgebieden: Ooijpolder, Groene Woud, Binnenveld en Amstelland)

Communicatiecampagne

Om burgers en bedrijven bewust te maken van hun mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het landschap, zijn Rijk, provincies en maatschappelijke partijen gezamenlijk een communicatiecampagne gestart.

DISCUSSIE

Na de presentatie wordt over een aantal stellingen gediscussieerd.

- Zonder de steun van soortbeschermers en terreinbeheerders wordt de leefgebiedenbenadering geen succes.
- Het Rijk (vooral LNV) moet de losse soortendossiers (bijvoorbeeld weidevogels, akkerranden etc.) onder de paraplu van de leefgebiedenbenadering brengen.
- Het Rijksbod op de Provinciale uitwerkingen is te laag (voorbeeld Noord-Brabant: eigen financiën 4,5 miljoen, rijksbod 6 ton).
- Leefgebiedenbeleid is een manier van werken, waarbij het verschillende soorten natuurbeleid integreert.
- Provincies moeten 'gebieden' enthousiasmeren en faciliteren bij de uitvoering van het leefgebiedenbeleid.
- Toegankelijkheid/beleving is noodzakelijk
- Groen landschapsbeleid = leefgebiedenbeleid (ook budgettair gezien)
- Landschap zorgt voor draagvlak leefgebieden

Verrommeling landschap

Een deelnemer, werkzaam bij de Zoogdiervereniging, merkt op dat verrommeling voor bepaalde soorten goed kan zijn. 'Vernetting' werkt vaak juist averechts. Van den Heuvel corrigeert en geeft aan dat met verrommeling wordt bedoeld een villa waarnaast een loods wordt geplaatst. Uiteraard kunnen sommige soorten van verrommeling profiteren. Ecologisch gezien is verrommeling (bijvoorbeeld moerasvorming) goed. Aangegeven wordt dat spraakverwarring moet worden voorkomen. Je hebt binnen de vormgeving van het landschap met verschillende partijen te maken, zoals ecologen en landschapsarchitecten. Deze groepen spreken een andere taal.

Samenwerking verschillende organisaties

Een medewerker van Provincie Gelderland geeft aan dat wanneer partijen de bereidheid hebben elkaar te vinden de uitwerking van plannen hierdoor op een hoger niveau kan komen. Qua marketing is het handig de synergie te zoeken en de leefgebiedenbenadering op te nemen binnen het Landschapsbeleid.

Het merendeel van de deelnemers vindt het van belang naast gemeentes en provincies ook particulieren te betrekken. Juist de groep van particulieren heeft een aanzienlijk deel van het landschap in bezit. Daarnaast vormen waterschappen een belangrijke partij; zij beheren de blauwe en groene ruimte. Het advies is om vooral te gaan kijken bij partners met wie je nog niet eerder hebt samengewerkt.

Zichtbaar maken van soorten door middel van leefgebiedenbenadering

Een medewerker van Provincie Limburg geeft aan dat het soms lastig is bepaalde soorten aan de man, of te wel aan 'de burger' te brengen. De hamster bijvoorbeeld, die leeft onder de grond. Jandirk Kievit doet de suggestie een webcam in te zetten. Dit gebeurt ook bij het vleermuisproject in Provincie Utrecht. Of denk aan een bepaalde bierbrouwerij die reclame maakt voor de korenwolf. Iemand van de Vlinderstichting merkt op dat de leefgebiedenbenadering een oplossing is om soorten zichtbaar te maken.

Landschapsbeleid = leefgebiedenbenadering

Het Landschapsbeleid en de leefgebiedenbenadering moeten niet worden losgekoppeld. In het zoeken van oplossingen voor het biodiversiteitsprobleem vullen ze elkaar aan. Als er een leefgebied wordt gecreëerd in een gebied als Twente door het Landschapsbeleid en niet door het leefgebiedenbeleid, dan maakt dat eigenlijk niet uit.

Draagvlak creëren

Marianne van Steenis van de Vereniging Nederlandse Gemeenten vindt dat het leefgebiedenbeleid veel meer moet worden uitgevent. Bij veel gemeentes is deze benadering namelijk nog niet erg bekend. Aangezien gemeentes de bouwvergunningen afgeven, is het van groot belang dat ze betrokken worden bij de

leefgebiedenbenadering. Provincie Utrecht doet dit door informatieavonden te organiseren voor het hele gebied en voor de gebiedscommissies. Zo laat men zien wat haalbaar en betaalbaar is.

Volgens Van Steenis moet het imago worden opgevijseld. De ecologie delft volgens haar altijd het onderspit. Haar advies is projectontwikkelaars als Bouwend Nederland te laten betalen. Frans van Zijderveld, medewerker bij Natuurmonumenten, geeft aan dat je pas echt draagvlak kunt creëren door mensen letterlijk mee naar buiten te nemen.

Compensatiemaatregelen en regelgeving

Een medewerker van de Gegevensautoriteit Natuur (GAN) vertelt dat de GAN partijen al vroegtijdig probeert te confronteren met soorten die zich in een bepaald gebied bevinden. Compensatiemaatregelen vinden vaak nog buiten Nederland plaats. Hier wil de GAN vanaf. Ook moet de regelgeving zo worden opgesteld dat verschillende partijen weten waar ze terecht kunnen. En het rijk zal keuzes moeten. Bepaalde soorten kunnen alleen maar overleven als we deze met rust laten. Bepaalde gebieden

moeten niet ontsloten worden. De wetgeving moet hiervoor worden aangepast. Leefbaarheid is leuk, maar bij echt kwetsbare gebieden moeten mensen wegblijven. Verder moet nog sterker worden benadrukt dat een partij die iets aantast de maatregelen moet financieren.

Leefgebiedenbeleid zorgt voor flexibiliteit

Er wordt gesteld dat het leefgebiedenbeleid voor meer flexibiliteit zorgt. Kijk bijvoorbeeld naar het Rugstreeppaddenmanagementplan; als er een poel dicht gaat, is dit in feite niet erg, want het plan zorgt ervoor dat er genoeg andere poelen zijn. Op die manier wordt de populatie in een gunstige staat gehouden.

Geldverdeling

Als laatste wordt opgemerkt dat er in de geldstroom vanuit het ministerie veel geld beschikbaar wordt gesteld voor inkomenssteun. Er gaat veel geld naar soorten die in agrarisch gebied zitten. Voor een soort als de gans wordt disproportioneel veel geld beschikbaar gesteld terwijl deze soort het uitermate goed doet. Er zou juist meer geld moeten gaan naar soorten die relatief gezien het meest beschermd moeten worden.

WORKSHOP 4

Samenwerking vanuit het perspectief van de soortenbeschermende en terreinbeherende organisaties

PRESENTATIE

Theo Verstrael, Vlinderstichting en het Platform Soortenbeschermende Organisaties (PSO), en Tim van den Broek, Vereniging Natuurmonumenten, geven een presentatie over samenwerking tussen terreinbeherende en soortenbeschermende organisaties. Hoe wordt de samenwerking tussen deze twee partijen ervaren en op welke manier kunnen ze samen beter naar buiten treden? Wat zijn de succes- en faalfactoren? De organisaties hebben hetzelfde doel, maar verschillende rollen.

Het eerste deel van de workshop wordt gebruikt om meer uitleg te geven over de karakteristieken van het leefgebiedenbeleid (LGB). Het leefgebiedenbeleid is pro-actief. Het richt zich op het begin van het planproces. Het leefgebiedenbeleid beoogt dat natuurbelangen nu eerder, en meer in evenwicht met andere beleidsfactoren, worden ingebracht in beleidsprocessen. Bovendien is het vaak goedkoper en eenvoudiger om in het begin van een proces maatregelen ten behoeve van soortenbescherming aan te brengen. En een belangrijke rolwisseling: de provincie is nu de regisseur geworden. Verder kijkt het leefgebiedenbeleid ook naar de directe omgeving van het plangebied: nu we hier toch aan de slag gaan, kunnen we dan met eenvoudige maatregelen ook iets betekenen voor planten en dieren in het omliggende gebied?

DISCUSSIE

Kernvragen voor de discussie zijn:

- 1) Hoe kunnen de verschillende partijen in de ideeënfase de samenwerking verbeteren zonder dat er direct extra financiering beschikbaar is
- 2) Hoe kunnen we samenwerken om het leefgebiedenbeleid gezamenlijk regionaal breder uit te dragen?
- 3) Wat zijn succesfactoren voor nieuwe actoren als waterschappen en bedrijfsleven?

Organisatie en deskundigheid

Een medewerker van Provincie Zeeland vindt dat de verschillende partijen vooral gebruik moeten maken van de organisatiestructuur die er nu al is bij iedere provincie. Provincie Zeeland heeft bijvoorbeeld een zogenaamd platform waarvan prima gebruik kan worden gemaakt in het kader van het LGB. Bij de ene provincie kan dit één leefgebiedsdeskundige betekenen, bij de andere meerdere deskundigen, omdat een aantal provincies is opgedeeld in verschillende regio's (Gelderland bijvoorbeeld). Deze zogenaamde leefgebiedsdeskundigen zijn nog niet geïnstalleerd, maar er ligt voldoende materiaal om mee aan de slag te gaan. Er zijn veel mensen actief op dit gebied, het is daarom van belang de krachten te bundelen. En uiteraard moet het gaan om bevlogen personen. De soortbeheerder heeft habitat- en monitoringkennis. De terreinbeheerder heeft beheerkennis en de gemeenteambtenaar kan knopen doorhakken. Volgens het PSO moet het LGB zich eerst richten op bewustwording bij de gemeenteambtenaren. Het LGB kan veel betekenen door in een vroeg stadium een ecoloog met een landschapsarchitect rond de tafel te

zetten bij het inrichten van openbare ruimte. Niet alleen voor zeldzame soorten, ook algemene soorten gaan in tientallen procenten achteruit, bijvoorbeeld de Kleine Vos (vlindersoort).

Een randvoorwaarde is wel dat wordt gewerkt met een integraal plan. Wat goed is voor de ene soort, is niet per se goed voor de andere; hier moet de leefgebiedenbenadering voor zorgen. Een andere succesfactor is flexibiliteit. Als je afsprekt 100 hectare nieuw leefgebied te ontwikkelen met een bedrijf, moeten de partijen niet dwars gaan liggen als er om economische redenen weer een ½ hectare afgaat.

Volgens Stichting Das & Boom kan discontinuïteit een bedreiging vormen voor de leefgebiedenbenadering. Je sluit een convenant af met het specifiek bedrijf. De vraag is of een eventuele opvolger van dit bedrijf het desbetreffende convenant overneemt. Het PSO is van mening dat de kennis van goed beheer versnipperd is geraakt; dit zal weer opnieuw gebundeld en goed georganiseerd moeten worden.

Kosten

Je kunt van alles mobiliseren, maar als er geen geld tegenover staat, bereik je niets of wellicht het tegenovergestelde effect, is de mening van een groot deel van de groep. Gespreksleider Tom Bade oppert of al het geld 'van boven' moet komen. Bewustwording kost niet direct geld. Een voorbeeld is het stolpmodel van het Havenbedrijf: je zet een glazen stolp over een gebied heen en bekijkt welke (potentiële) leefgebieden zich hierin bevinden. De targets die je hiervoor opstelt, gelden voor iedereen die met dit gebied te maken hebben. Stichting Das & Boom stelt: 'Praten kost geld. Wie gaat dat betalen?' Geld voor de uitvoerende maatregelen is geen probleem. Het proces ernaartoe wel. Tom Bade is van mening dat het om een zeer klein bedrag gaat met betrekking tot de totale projectkosten (honderdsten van procenten). Door dit aan het begin van een project in de begroting mee te nemen, kost het bovendien vaak minder.

Iemand van Vereniging Natuurmonumenten spreekt uit dat het LGB ook kostenbesparend kan werken. De gemeente brengt bijvoorbeeld kostbare zwarte grond aan in wegbermen. Vervolgens levert dit een instabiel en ecologisch oninteressant gebied op. Ecologisch beheer van wegbermen door middel van de leefgebiedenbenadering is goedkoper.

Marketing

In dit tijdsgewricht hebben bedrijven soms ruimte over (TNO, DSM). Het loont de moeite te kijken wat je met die ruimte voor dit bedrijf kunt doen. Te denken valt aan imagoverbetering. Een concreet voorbeeld is de golfsport. Deze sport heeft een negatief imago (veel ruimtebeslag voor weinig mensen). Door zeldzame soorten in zo'n specifiek gebied te beschermen, geef je het gebied een extra functie met een positieve uitstraling voor de golfsport.

Tom Bade stelt dat maatregelen leuker zijn als ze op vrijwillige basis gebeuren. Voorkom dat je op basis van wet- en regelgeving je gelijk moet halen. Onderzoek juist of je een convenant kunt sluiten met bedrijven. Wel is het belangrijk bij de corebusiness van bedrijven te blijven. Ga in gesprek met grote multinationals als Schiphol en het Havenbedrijf en spreek met ze af om een bepaald aantal hectare nieuwe leefgebieden te ontwikkelen op hun terrein.

Netwerken

Het opbouwen van een goed netwerk met de achterban (soortenbeschermende organisaties, terreinbeheerders, kennisinstituten etc.) is belangrijk. Maar het hebben van een netwerk in het bedrijfsleven moet niet onderschat worden. "Ga gewoon bellen. Volg een golfcursus. Wie weet is de directeur ook een vogelaar", roept gespreksleider Tom Bade. Zo kom je ergens. Of nog beter: "Organiseer een tupperware-party! Ondernemers zijn erg naïef, die kun je van alles wijsmaken."

Het symposium is tot stand gekomen in samenwerking met:

provincie :: Utrecht

inhoud vorm visie
HET PORTAAL

© juni 2009 Het Portaal

HET PORTAAL
Korte Hoogstraat 15c
3011 GJ Rotterdam
T +31 10 270 94 65
www.het-portaal.net